

dret, og ændringsforslag nr. 1 angående titlen

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om pension til enker m. fl. (Indregning af pensions-tillæg i grundbeløb m.v.).

Ændringsforslag nr. 2-5, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 6, § 2, således ændret, og ændringsforslag nr. 1 angående titlen

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om social bistand. (Ændrede beregningsregler som følge af indregning af pensionstillægget i folkepensionens grundbeløb).

Ændringsforslag nr. 1

vedtoges med 117 stemmer mod 9.

Ændringsforslag nr. 2

vedtoges uden afstemning.

§ 1, således ændret,

vedtoges med 102 stemmer mod 15; 9 stemte hverken for eller imod.

§ 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Man gik sluttelig til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser som følge af lov om boligydelse til pensionister.

§ 1 og ændringsforslag nr. 1 om indsættelse af en ny paragraf

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 3.

forkastedes, idet 44 stemte for, 82 imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes, idet 44 stemte for, 82 imod.

Ændringsforslag nr. 4 betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 3.

Ændringsforslag nr. 5

forkastedes, idet 40 stemte for, 86 imod.

§§ 2-6

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Lovforslaget gik herefter til fornyet behandling i udvalget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

19) Forespørgsel til handelsministeren:

Forespørgsel af Vilhelm (VS):

»Hvad kan ministeren oplyse om fordelene og de eventuelle ulemper ved ekspropriation af energiresourcerne i den danske undergrund?«

(Forespørgsel nr. XXVII. Anmeldt 10/5 78. Fremme af foresp. vedt. 12/5 78):

Forhandling

Formanden:

Jeg skal meddele, at eventuelle afstemninger vil blive udsat til tirsdag den 30. maj.

[Formanden]

Taletiden er aftalt til 15 minutter i første og 5 minutter i anden omgang for ordførere. For andre medlemmer er taletiden 5 minutter.

Wilhelm (VS):

Vi lægger ikke op til nogen afstemninger og agter ikke at komme med nogen dagsorden ved denne debat, selv om det ikke skal være nogen hemmelighed, at VS, der aldrig har ønsket, at eneretten til energiresourcerne blev foræret bort, ønsker, at den bliver eksproprieret. Vi finder, at der er meget god grund til her umiddelbart forud for handelsministerens og Dansk Olie & Naturgas' forhandling med A. P. Møller om vilkårene for priser og levering af naturgas, at der bliver en drøftelse af det problem, vi har stillet forespørgslen om, nemlig fordelene og de eventuelle ulemper ved en ekspropriation.

Vi finder det så meget mere, som det er helt tydeligt, at holdningen i offentligheden har bevæget sig ganske kraftigt på det sidste. Såvel Politiken som Information og Ekstra Bladet har inden for det sidste halve år på lederplads krævet ekspropriation af energiresourcerne, og kravet om at købe A. P. Møller ud af Nordsøen er ligeledes fremsat som led i det såkaldte »oprør fra midten«. Noget sådant var helt utænkeligt indtil for ganske nylig. Men siden er det som nævnt gået temmelig stærkt.

Ude i befolkningen er der tydeligvis en stærkt voksende forståelse for, at man af økonomiske, valutariske, forsyningssikkerhedsmæssige, beskæftigelsesmæssige, ressourcemæssige og miljømæssige grunde må genvinde rettighederne over de danske energiresourcer.

Det er på denne baggrund, VS har fundet det rimeligt forud for de forhandlinger, der skal finde sted med A. P. Møller om priser og leveringsbetingelser for naturgassen – til trods for det arbejdspress, der er for tiden herinde – at foranledige en samlet debat om fordele og eventuelle ulemper eller, som vi lige så godt kunne have sagt: om konsekvenserne af eneretsbevillingen.

Det hører med til motiveringen – og det er også en del af baggrunden for debatten i offentligheden – at der efterhånden er et ganske omfattende materiale for en sådan diskussion. Der er tilsynets store rapport fra

1975. Der er rapporter fra DUC og fra De Goyler & McNaughton både fra dengang og fra de seneste måneder. Der er hele materialet fra forhandlingerne forud for aftalen af 15. juni 1976, hvis man da ellers tør lade det komme frem i lyset, når man betænker, hvad der siden er sket. Der er handelsministerens besvarelser af en lang række spørgsmål, ikke mindst fra VS, igennem især det sidste halve år til belysning af de statsfinansielle og de valutariske virkninger af eneretsbevillingen. Der er rapporten fra Århus universitet om konsekvenserne af en årtlang deltagelse og af en særlig energiindvindingsafgift på linje med norske og engelske ordninger osv. Men jeg vil gerne understrege, at vi med denne forespørgsel også ønsker eneretsbevillingens konsekvenser på de øvrige områder – det forsyningssikkerhedsmæssige, det miljømæssige, det ressourcemæssige osv. – belyst.

Jeg skal kort nævne de vigtigste facts, som må danne baggrund for ministerens besvarelse af forespørgslen og for debatten. I de 16 år, A. P. Møller har haft bevillingen, har DUC investeret noget mindre end 2 mia kr. i efterforskning og udvinding. Det er relativt lidt. Der er foretaget mindre end 40 efterforskningsboringer, mens der i det norske område er foretaget i hvert fald over 200 og i det britiske område over 1.000. Ikke desto mindre har DUC allerede i den danske del gjort olie- og gasfund til en samlet markedsværdi på omkring 100 mia kr. Efter en meget begrænset efterforskningsindsats og til en udgift på mindre end 2 mia kr. er der altså gjort fund til en markedsværdi på omkring 100 mia kr. Handelsministeren oplyste i januar på et spørgsmål fra VS, at de samlede anlægs- og driftsudgifter til udvinding af disse fund – og det drejer sig altså om både olien og gassen – ville beløbe sig til ca. 6 mia kr. Det blev DUC ganske vist helt kolerisk over, men beløbet er i det væsentlige bekræftet af De Goyler & McNaughton i deres seneste rapport, og de har tidligere demonstreret, at deres vurderinger – modsat DUCs – er pålidelige.

Af den enorme fortjeneste, der således er tale om, får staten en afgift – og det er som bekendt den laveste afgift, der optræder i nogen koncession i hele verden. Den skulle give en 6–8 mia kr. Efter denne afgift til staten og efter afskrivning og efter fradrag af driftsudgifter skulle der således være et tocif-

[Wilhelm]

ret milliardbeløb, formentlig over 50 mia kr., til DUC. Og dette er efter alt at dømme kun en lille begyndelse.

Der er som nævnt kun boret meget lidt i den danske sokkel. 6 fund er der gjort, men ved seismiske målinger er der fundet 12 andre såkaldt lovende strukturer, som DUC endnu ikke har ofret én eneste boring på, til trods for at de ligger nær de meget rige norske og britiske fund. Og disse seismiske målinger er endda ikke udtømmende for den danske sokkel.

Ja men, er der så nogle der siger, ud over afgiften til staten bliver der jo tale om selskabsbeskatning af overskuddet, og hvis der betales aktieudbytte, bliver dette indkomstbeskattet hos aktionærerne. Sådanne indvendinger har også været fremme i den offentlige debat, men hvordan forholder det sig egentlig? Handelsministeren har trods spørgsmål herom ikke ovovet at sige noget om det samlede provenu til staten, og det forstår jeg meget godt, for som det fremgik af samrådet med energipolitisk udvalg så sent som i går, foranlediget af VS' spørgsmål om bevillingshavernes identitet, forretningsmæssige organisation og eventuelle forbindelse med private fonds, er der ingen, end ikke regeringen, der ved eller kan få at vide, hvem der egentlig ejer de tre selskaber, som formelt har bevillingen, og der er ingen, end ikke regeringen, der kan få at vide, hvordan de har delt bevillingen mellem sig; og der er ingen, end ikke regeringen, der kan få at vide, i hvilket omfang disse selskaber er fondsejede. Dog kom det frem, at selskaberne med A. P. Møllers egne ord »i betydelig grad« er fondsejede. Det betyder, som vi tidligere har dokumenteret, at udbyttet ikke beskattes, og at selskabsskatten kan omgås. Med andre ord, det eneste, der er sikkerhed for, er den afgift på 8½ pct., der som bekendt er verdens dårligste.

Jeg går ud fra, at ministeren i besvarelsen af forespørgslen vil uddybe disse forhold, men også komme ind på de øvrige områder: den manglende garanti for, at olien fra de danske fund bliver ilandført i Danmark, de modstridende interesser med hensyn til udvindingshastighed og ressourcebeskyttelse, som f. eks. har været aktuelle i forbindelse med Ruth-feltet, muligheden for en gentagelse af 1975-situationen, hvor A. P. Møller og DUC nægtede, at der var fund, som var for-

retningsmæssigt brugbare, de modstridende interesser med hensyn til gasafbrændingen, olieselskabernes klare interesse i ikke at svække deres danske marked ved ilandføringen af gas, risikoen for, at DUC-selskaberne investerer fortjenesten på de danske energiressourcer i udlandet, konflikten mellem miljøhensyn og DUCs rent kommercielle interesser – for nu blot at nævne nogle af de vigtigste spørgsmål.

Men med ganske særlig interesse vil jeg lytte efter, om ministeren kan angive nogen som helst ulemper ved en ekspropriation. Økonomi, valutahensyn, forsyningssikkerhed, alt synes at tale for en generobring af vores rettigheder, som i sin tid blev foræret væk, uden at befolkningen blev spurgt, en foræring, som i 1976 blev forlænget under falske forudsætninger. Vi har aldrig hørt regeringens begrundelse for ikke at ville ekspropriere. Nu har regeringen lejlighed til at forklare sig, hvis den da ellers har det samme standpunkt stadig væk.

Handelsministeren (Ivar Nørgaard):

Efter undergrundslovens § 1 tilhører råstoffer i undergrunden, som ikke før den 23. februar 1932 har været undergivet privatøkonomisk udnyttelse her i landet, den danske stat. I medfør af undergrundsloven er der i 1962 givet eneretsbevilling til de tre A. P. Møller-selskaber Dansk Boreselskab A/S, A/S Dampskibsselskabet Svendborg og Dampskibsselskabet af 1912 til efterforskning og indvinding af olie og gas. I 1963 blev eneretten udvidet til også at omfatte den danske kontinental sokkel. Bevillingen blev givet, efter at sagen havde været forelagt det i undergrundslovens § 2 omhandlede udvalg, og en væsentlig baggrund for at give bevillingen til A. P. Møller var, at denne havde understreget, at han gik ind i sagen af nationale grunde. Ved de udenlandske olieselskabers indtræden i Dansk Undergrunds Consortium måtte olieselskaberne acceptere en prioritet for danske interesser, og de påtog sig at udfolde alle anstrengelser for at udøve virksomheden efter bevillingen til fordel for Danmark.

I den aftale, som min forgænger i 1976 indgik med A. P. Møller i forbindelse med en tvist omkring rettighederne til efterforskning og indvinding af naturgas, påtog bevil-

[Handelsministeren]

lingshaverne og deres partnere sig forpligtelser vedrørende tilvejebringelse af beslutningsgrundlag om naturgasproduktion og gav staten, dvs. Danskolie & Naturgas A/S, førsteforhandlings- og forkøbsrettighederne vedrørende naturgassen og fortrinsstilling med henblik på en mulig kommende ilandføring gennem rørledning af olie til Danmark.

Med hensyn til naturgasforhandlingerne med Danskolie & Naturgas A/S tilkendegav bevillingshaverne og deres partnere, at de ønsker, at sådanne forhandlinger fører til et positivt resultat.

Regeringen vedstår den givne bevilling og den hertil knyttede aftale og forventer, at bevillingshaverne og deres partnere gør det samme. Regeringen ønsker ikke, at der skal opstå tvivl om overholdelsen af indgåede aftaler, og finder det derfor ikke muligt at gå ind i en diskussion vedrørende ekspropriation af de rettigheder, der er givet A. P. Møller-selskaberne.

Wilhelm (VS):

Det er mig lidt vanskeligt at takke ministeren for denne besvarelse, og jeg synes, det er højst beklageligt, at et spørgsmål, der diskuteres efterhånden så bredt – det er jeg glad for at det gør – i offentligheden, modtager en sådan kold skulder fra regeringens talsmand.

Jeg forstår godt de hensyn, der kunne være til ikke at røbe regeringens utilfredshed – for jeg håber da ikke, at regeringen er mere tåbelig, end at den er utilfreds med den aftale – på dette tidspunkt lige før forhandlingerne, men jeg kan ikke se nogen som helst grund til, at handelsministeren skulle være afskåret fra sobert at redegøre for fordele og eventuelle ulemper, hvis der måtte være sådanne, ved en ekspropriation. Det har ministeren ikke villet, og det kan jeg godt sige at jeg er utilfreds med, for at sige det mildt, men jeg synes, at vi skal have diskuteret disse ting alligevel.

Der var en hel del spørgsmål, jeg nævnte til sidst, som man udmærket kunne have redegjort for her. Der er spørgsmålet om, hvorvidt man egentlig har sikret danske forsyningsmæssige interesser ved den aftale. Hvor er det, det kan glippe? Hvor er det, sikkerheden ville være større, hvis der var tale om ekspropriation?

Der er disse modstridende interesser med hensyn til ressourcebeskyttelsen. I hvilket omfang er staten gennem sine indvindingstilladelser i stand til at styre indvindingen og udnyttelsen i netop det tempo, som ville passe en danske energiforsyning? Det har der jo været strid om her i vinterens løb. Jeg mener, at handelsministeren ved den lejlighed i et svar til energipolitisk udvalg faktisk med en fortolkning gik et lille stykke videre, end der direkte kan læses ud af aftalerne. Det synes jeg var et godt og et fornuftigt skridt, og jeg mener, det viser, at i hvert fald handelsministeren er klar over, at der er sådanne problemer med interesse modsætninger, hvor staten er nødt til at prøve at udnytte de aftaler til det yderste. Men hvor langt er det egentlig holdbart at kræve med de aftaler, der findes, at staten dikterer indvindingstempoet?

Der ligger også noget om ressourcebeskyttelsen. Det er en kendt sag – og det var jo et af stridspunkterne i forbindelse med Ruthudvindingen – at hvis man med de lave renteudgifter og de korttidsplatformsinvesteringer driver rovdraft på et fund og fuldstændig forsøger at tømme det på en 3-4 år, så er udnyttelsesgraden i de strukturer, der her er tale om, helt nede på en 14-15 pct. af den olie, der måtte være i feltet, mens udnyttelsesgraden, hvis man går lidt langsommere til værks, er oppe omkring 19-20 pct., altså meget vel en 50 pct. højere. Der er også interesse modsætninger. Alle disse ting blev nævnt i mine spørgsmål til ministeren, men heller ikke dem har han ønsket at kommentere.

Ministeren gav kort, hvad vi allesammen kender, en oversigt over DUCs struktur og bevillingshavernes struktur, og den var endda endnu mere kort end det, vi ved der ligger i det, så den vil jeg også godt komme lidt nærmere ind på. De, der i sin tid fik bevillingen, siger man jo i almindelig daglig tale var A. P. Møller-koncernen, men det var altså 3 selskaber, nemlig de to moderselskaber i A. P. Møller og så et tredje selskab, Dansk Borelselskab A/S, som på det nærmeste blev oprettet til formålet. Hvordan bevillingen er fordelt mellem de 3, det ved vi faktisk ikke. Det har aldrig stået nogen steder, og det er måske også i virkeligheden underordnet, eftersom der direkte i koncessionen står – eller er det i protokollatet, der fulgte med? – at de 3 indbyrdes har lov til at rokere rundt med deres andele, som det passer dem, uden at

[Wilhelm]

spørge regeringen. Det kan synes ligegyldigt. Det er det ikke helt, når vi kommer til beskatningsreglerne, for det får jo reel betydning for, hvilket provenu staten overhovedet vil få af disse energirigdomme, alt efter i hvilket omfang disse selskaber er fondsejede. Det er grunden til, at vi for et par måneder siden fra VS' side rejste det samrådsspørgsmål, vi gerne ville have afklaret her, inden man begynder at forhandle med A. P. Møller om leveringsbetingelser osv.: i hvilket omfang er disse selskaber fondsejede? Det var det, vi havde samrådet om i går. Handelsministeren måtte oplyse, at det jo er meget lidt, det er muligt at få at vide efter dansk lovgivning, og da bevillingshaverne ikke havde ønsket at meddele mere, end de er forpligtede til, så var det altså også meget lidt, man kunne oplyse. Men dog tilstrækkeligt til, at man i det temmelig arrogante svar fra A. P. Møller alligevel havde bemærkningen om, at selskaberne i betydelig grad var fondsejede. Og det er jo ganske væsentligt, når man diskuterer, hvilket provenu der vil tilfalde staten af disse energirigdomme. Det viser nemlig, at en del af de præmisser, der har ligget til grund for en side af den offentlige debat, er forkerte. Der er ikke garanti for hverken selskabsbeskatningen eller aktieudbyttebeskatningen hos A. P. Møller-selskaberne i kraft af de fortjenester, de måtte opnå i den danske Nordsø.

Med hensyn til selve koncessionen og aftalerne synes jeg også, der kunne være grund til at gennemgå, hvilket svagheder der findes, og som ville kunne bringes ud af verden i tilfælde af en ekspropriation. Skal vi kunne diskutere disse ting, fordele og ulemper, så må den slags på bordet.

Det er selve koncessionen, der i virkeligheden er årsag til, at aktiviteten i den danske del af Nordsø soklen har været så uendelig meget lavere end i den norske og den britiske del. Der var ingen motiveringer for disse selskaber til at investere netop i den danske del, da de kunne beholde deres rettigheder uden at gøre det, medens de andre steder i verden ikke kan beholde deres rettigheder uden at investere temmelig meget. Det er grunden til, at den danske sokkel er så meget dårligere efterforsket end de andre dele.

Men der er andre ting, som sjældent har været fremme her. De fleste andre koncessioner – jeg ved ikke, om jeg tør sige alle, det er

jeg ikke sikker på, så det vil jeg ikke gøre – men de fleste andre koncessioner, i hvert fald dem i vores nabolag, indeholder jo den betingelse, at hvis man får lov til at bore, så skal man bore til grundfjeldet. Der kan dispenseres, men det er altså en dispensation. Den almindelige regel er, at der skal bores til grundfjeldet. Det hul, der er lavet dér, har man altså efterforsket hele dybden ned: var der noget, eller var der ikke noget? Det er ikke noget, bevillingshaverne er interesserede i. Hvis man er interesseret i at skumme fløden, og det er disse selskaber, så tager man det billigste og det nemmeste og skummer det først, og det er det, man har gjort i den danske del af soklen. Så disse mindre end 40 borer er altså i virkeligheden endnu mindre værd, for de har ikke engang udforsket den danske del af soklen på disse knap 40 steder. Der er nemlig gennemsnitlig kun boret halvvejs ned til grundfjeldet, ikke nær så dybt som gennemsnitsboringerne i den norske del. Og det er ikke ligegyldigt og akademisk snak, for der er konkrete eksempler, f. eks. blok 7-12, som Gulf besidder i den norske sokkel, hvor der faktisk blev gjort fund efter den dybde, hvor DUC normalt holder op i den danske sokkel. Det fandt man af den simple grund, at man var tvunget til at bore derned.

Der er dette med, at den danske koncession – og her ved jeg det præcis, så her tør jeg sige det – er den eneste i verden, som ikke forpligter bevillingshaverne til at købe her i landet. I alle andre koncessioner er der sådanne forpligtelser.

Der var altså i virkeligheden masser af ting alene inden for aftalestrukturen at redegøre for, hvis ministeren ønskede, at den offentlige debat om disse ting skulle have lov at foregå på et nogenlunde kvalificeret grundlag.

Ministeren har gjort meget ud af i sine svar til pressen i den seneste tid ved kommentarer specielt til Århusrapporten fra Jerome Davis, at de tager jo fejl, fordi de forudsætter nogle forkerte ting om gaskøbsaftalen. Ministeren har hæftet sig meget ved, at ifølge denne aftale er det jo ikke markedsprisen, den danske stat har forpligtet sig til at give; der står kun, at ved salgsforhandlingerne vil der blive taget hensyn til markedsprisen på det europæiske kontinent.

[Wilhelm]

Da det danske køb efter aftalen skal kunne foregå ab platform, så har man ikke, siger ministeren, noget rigtigt at rette sig efter, for der er ikke andre, der køber ab platform. Men hvad betyder det reelt? Det ville der da være god grund til at få afklaret. Det blev det aldrig, da undergrundsudvalget i sin tid sad og arbejdede med denne aftale, for det var jo meget lidt, man i virkeligheden fik at vide, før den pludselig klappede. Hvad betyder det her reelt, dette, at der skal tages hensyn til markedsprisen på det europæiske kontinent? Betyder det, når man nu køber ab platform, at Danskolie & Naturgas skal være i stand til at byde brugerne her i landet gassen til samme markedspris som på det europæiske kontinent, og vel at mærke med en proportional fordeling af gasprisen efter investeringer, altså således, at prisen ab platform kun kommer til at svare til den andel af investeringerne, der ligger, før gassen er ved platformen, og prisen på den øvrige del kommer til at svare proportionalt til investeringerne, der ligger i søledning, i hovedtransmissionssystem, i distributionssystem og i de enkelte husholdningers særlige gasinstallationer? Det ville være enormt vigtigt at få det i det mindste en smule belyst, før aftalerne indgås eller der blot startes forhandlinger med A. P. Møller om pris- og leveringsbetingelser. Vi ved allerede i dag, at investeringerne ude i Nordsøen, altså den del af investeringerne som DUC er ansvarlig for, er langt den mindste del.

Det er en anden måde at stille spørgsmålet på, som jeg rejste forleden under investeringsdebatten. Er det sådan, at man mener, at denne formulering af aftalen af 15. juli 1976 hjemler, at staten kan sige: vi har ret til at købe på vilkår, der giver vores investeringer samme forrentning som DUCs investeringer? Jeg synes ikke, det ville være totalt tilfredsstillende. Men det er helt givet, at det ganske anderledes ville sikre, at energiværdderne i den danske del af Nordsøen ville komme i statskassen i stedet for at komme i olieselskabernes og i A. P. Møllers kasse.

Hvis ministeren mener – og han har jo lagt vægt på dette punkt i den offentlige debat, så det må vi da have krav på at få en præcisering af – at aftalen hjemler noget sådant, så vil jeg også godt spørge ministeren: hvordan tror han at han vil kunne håndhæve det? Er ministeren opmærksom på, at EF-

Kommissionen en gang har blandet sig i sådan en sag? Er ministeren opmærksom på, at der faktisk ligger en kendelse? Er ministeren opmærksom på, at et andet EF-land i en tilsvarende situation prøvede at betinge sig, at den gas, der blev udvundet fra deres del af Nordsøsoklen, blev ilandført til det pågældende land, selv om de ikke var parat til at betale helt så meget som Vesttyskland? Og er ministeren opmærksom på, at så skred EF ind og sagde: det kan man ikke ifølge EF-bestemmelserne om fri bevægelighed for varer og serviceydelser? Og så tvang man det pågældende land til at tillade, at bevillingshaverne solgte halvdelen af gassen til Vesttyskland imod det pågældende lands vilje.

Jeg vil godt høre ministerens kommentarer til lige præcis den erfaring, i lyset af at han her siger, at man jo har den aftale, at der skal tages hensyn til markedsprisen, men at det ikke betyder, at man skal betale markedsprisen.

Jeg vil til sidst i denne runde sige, at jeg meget stærkt savner bare en kort opsummering af, hvilke ulemper der kunne være ved en ekspropriation. Det er jo ikke nogen helt ny problemstilling for ministeren, for der har faktisk ligget ekspropriationsforslag herinde for et par år siden. Vi har diskuteret muligheden for ekspropriation af eneretsbevillingens rettigheder, eller hvad vi nu skal kalde det, til energiressourcerne i den danske undergrund. Det har været diskuteret før, ganske vist blev det nok ikke taget så alvorligt dengang, men der er jo sket et voldsomt skred i opinionen siden, som jeg illustrerede i starten med henvisning til nok så direkte og nok så kategoriske lederartikler i Politiken, Ekstra Bladet og Information.

Hvis den debat overhovedet skal kunne føres nogenlunde seriøst ude i befolkningen, så synes jeg, ministeren skylder os ligesom at argumentere for, hvad der kan være af ulemper ved en sådan ekspropriation. De andre argumenter har vi selv bidraget meget stærkt til at få frem. Det er igennem de spørgsmål, vi har stillet, at det er blevet oplyst, hvor små investeringer der i virkeligheden kræves af DUC, hvor høj en forrentning de vil få af disse investeringer, hvor stor en værdi de fund, der foreløbig er gjort, i virkeligheden har. Men vi har aldrig hørt et eneste argument om, hvilke ulemper der kunne være ved en ekspropriation. Jeg sagde i begrundel-

[Wilhelm]

sen for forespørgslen, at det ville jeg lytte til med ganske særlig interesse, men jeg må konstatere, at vi har ikke hørt ét argument i den retning fra ministeren.

Dorte Bennedsen (S):

Da mit partis energipolitiske ordfører, hr. Erik Holst, ikke kan være til stede, skal jeg tale på hans vegne.

Under en debat her i tinget i november 1976 tog folketinget stilling til et forslag også fra VS om afholdelse af en folkestemning vedrørende ekspropriation af olie- og gasforekomster. Dette forslag blev nedstemt, men øjensynlig mener hr. Wilhelm, at der nu er en ny baggrund for at tage nationaliserings-tankerne op igen.

Jeg skal gerne medgive, at den eneretsbevilling, der blev givet i 1962 med bred parlamentarisk støtte i folketinget, for en senere betragtning forekommer at være for lempelig for bevillingshaverne. I dag ville en sådan bevilling have set ganske anderledes ud. Jeg kan her henvise til Grønlandskoncessionen, hvor olieselskaberne til gengæld nu er af den opfattelse, at vilkårene er for stramme i betragtning af de vanskeligheder, der knytter sig til efterforskning og indvinding under arktiske forhold.

Som det nok især af hr. Wilhelm er blevet påpeget ved mange lejligheder, er mange af eneretsbevillingens bestemmelser særdeles fordelagtige for bevillingshaverne. Der er imidlertid også vilkår og tilkendegivelser, som tjener til statens fordel, og dem skal man naturligvis benytte sig af i videst mulig udstrækning. Jeg tænker her eksempelvis på bestemmelserne om tilsynet med bevillingshaverne, hvor både undergrundsloven og eneretsbevillingens formuleringer er så brede, at de giver en meget vid margen for tilrettelæggelsen af et statsligt indseende med virksomheden, en margen, som det er mit partis opfattelse at vi skal udnytte i fuldt mål.

Et andet område er de mange tilkendegivelser og forpligtelser med hensyn til fremme af danske interesser omkring udnyttelsen af bevillingen. Det er ganske klart, at vi, ikke mindst på baggrund af de radikalt ændrede energiforsyningsforhold efter energikrisen, ikke vil kunne tolerere en situation, hvor bevillingshaverne – eller skal vi sige måske i særlig grad deres multinationale partnere,

olieselskaberne – undlader at tilgodese danske interesser. Dette vil komme til en prøve nu under de naturgasforhandlinger, som er gået i gang mellem Dansk Undergrunds Consortium og statens eget selskab, Dansk Olie & Naturgas.

Socialdemokratiet har ikke til hensigt at løbe fra den aftale, der er indgået i 1976, og vi finder det derfor ikke rimeligt at gå ind i den diskussion, som hr. Wilhelm med sin forespørgsel har ønsket at fremme. På den anden side må konsortiet være klar over, at vi ønsker, at de danske energiresourcer kommer til at danne grundlaget for vores egen energiforsyning. De lempelige afgifts- og skattevilkår i eneretsbevillingen giver, sådan som det jo er påvist af forskere ved Århus universitet, mulighed for endog meget store profitter til konsortiet, og der er efter vor opfattelse rigelig plads til ved forhandlingen om pris og om andre vilkår for naturgassen at sikre en rimelig økonomi i statens investeringer.

Vi afviser således at gå ind i en ekspropriationsdebat. Vi finder det rimeligere at støtte statens position under de nu forestående forhandlinger, som skal finde sted i overensstemmelse med aftalen af 1976.

Maisted (FP):

Det er da muligt, at socialdemokratiet har lavet en dårlig forretning i 1962, men det berettiger bestemt ikke folketinget til at påvirke regeringen i retning af, at man skulle nationalisere firmaerne, som har ydet en glimrende indsats. For selvfølgelig var det da et lotteri, da de startede i sin tid, hvor folk jo nærmest var ved at dø af grin over, at der var nogle, der ville ofre milliardbeløb ude i Nordsøen for at se, om de kunne finde noget olie og noget gas, hvilket på det tidspunkt var meget lidet sandsynligt. Vi vender os totalt imod den nationaliseringstanke, og de indgåede aftaler må selvfølgelig overholdes.

Hr. Wilhelm kæder disse problemer sammen med almindelige skatteproblemer. Det har intet med disse firmaer at gøre. Det er selvfølgelig vores skattepolitik, som er usædvanlig tåbelig; på den baggrund er det heldigt, at de i det mindste har fundet et lille åndehul, nogle af dem, så der bliver nogle penge tilbage til at investere i dansk industri.

[Maisted]

Er der nogen virksomhed, er der nogen mennesker, der i dette land har vist nationalt sindelag, så er det A. P. Møller og dets medarbejdere. De har alle dage været til gavn for det danske samfund, og derfor er der absolut ingen ulemper ved, at de fortsætter. Vi har kun gode erfaringer med disse mennesker, det er til gavn for samtlige danske lønmodtagere og for den danske nation.

Jeg fatter overhovedet ikke den argumentation, som hr. Wilhjelm fører frem med hensyn til forsyningssikkerhed, samtidig med at han mener, det er galt, at der er en lav aktivitet. Den største forsyningssikkerhed, man overhovedet kan have, består selvfølgelig i, at man hverken tager olien eller gassen for hurtigt op; så vil man i det mindste kunne tale logisk om forsyningssikkerhed, idet man har noget at tære på, hvis man ikke kan få noget andre steder fra.

Der er en tendens til, at man nu prøver på ligesom at skulle stramme op, fordi nogle i Århus siger, at nu har de fået for store profitter. Der er ikke ret mange, der kan vide noget om, hvordan fremtiden ser ud. I dag står der i en avis, at der er olie nok her i verden; så er det ikke sikkert, at priserne bliver ved med at stige, så kan man også risikere, at de falder.

Vi vender os imod den form for debat, som venstresocialisterne prøver på at indføre her i folketinget.

Johan Philipsen (V):

Ministeren sagde det vist omtrent sådan, at regeringen vedstår den givne bevilling, og derfor ville ministeren ikke diskutere fordele og ulemper ved ekspropriation. Jeg er særdeles tilfreds med disse udtalelser. På baggrund af den bevilling, der er givet med bred dækning her i tinget, mener jeg ikke, at nogen minister slipper godt fra at diskutere det under andre forudsætninger. Vi må gå ud fra, at staten overholder sine forpligtelser. Hvis staten ikke gør det for dette område, så vil det få uoverskuelige konsekvenser på mange andre områder.

Jeg skal kun i anledning af hr. Wilhjelm's to lange taler sige, at jeg kan ikke se, at grundlovens § 73 på nuværende tidspunkt kan tages i anvendelse. Så længe bevillingshaverne overholder aftalerne, er den side af sagen i orden. Hvis der var sket det, at de

ingen olie havde fundet, så tror jeg heller ikke, at VS var kommet og havde foreslået, at staten skulle overtage omkostningerne. Jeg har ansvaret for, at nogle jyske penge sidder i de forgæves Grecco-boringer oppe i Grønland; det er penge, som de jyske elektricitetsforbrugere i hvert fald aldrig får at se igen. Hvis staten endelig skulle overtage omkostningerne, var det egentlig et passende sted at begynde at ekspropriere og så betale de omkostninger, der har været.

Men sagen er jo, at VS ikke kan tåle, at der er nogle, der har fordele af investeringer. Hvis der ikke var nogen i dette land, der havde fordel af at investere, så blev der aldrig nogen penge tilovers til nye investeringer, og så gik dette samfund i hvert fald i stå. For investeringer ud af midler, hvor Kampmann har fået sin del, lader sig jo ikke gøre i dette land.

John Winther (KF):

Også jeg har med stor tilfredshed noteret mig ministerens redegørelse, som jeg i et og alt kan tilslutte mig. Det er egentlig en fantastisk forespørgsel, der er stillet her, for hvad er baggrunden for den? Baggrunden er, at der er et firma, der på et eller andet tidspunkt har været villig til at gå ind i et forskningsarbejde og et researcharbejde, som ingen andre, ej heller staten, på det tidspunkt havde den fornødne tiltro til. Når der så rent faktisk efter mange års indsats og økonomiske ofre viser sig at kunne komme gang i det og der bliver det, som man betegner med det forkætrede ord profit – i øvrigt også fra den socialdemokratiske ordfører – det, som vi andre foretrækker at kalde fortjeneste, ja, så er det klart, at man aldeles omgående skal til at ekspropriere.

Jeg er helt enig i de bemærkninger, der er fremkommet herfra om, at naturligvis kan man da ikke gøre det, hvis de aftaler, som man har indgået, i øvrigt bliver overholdt til punkt og prikke. Og jeg har ikke hørt nogen anfægte, at disse aftaler ikke bliver overholdt.

Jeg kan derfor lige så lidt som de andre ordførere deltage i den forespørgselsdebat, som hr. Wilhjelm her har rejst. Det er ikke et spørgsmål om vilkår for en ekspropriation, det er spørgsmål om, at der naturligvis over-

[John Winther]

hovedet ikke skal finde en ekspropriation sted.

Langsted (CD):

På centrum-demokraternes vegne skal jeg meddele, at vi tager handelsministerens redegørelse til efterretning, idet vi fuldt ud tilslutter os de synspunkter, handelsministeren fremførte.

Gert Petersen (SF):

Jeg har forstået på det hele, som det er blevet sagt fra en af de tidligere ordførere, at hvad firmaet A. P. Møller har gjort, har altid været til gavn for det danske samfund. Det får mig til at tænke på en udtalelse, en meget åbenhjertig udtalelse, som en amerikansk finansmand kom med engang, da han var blevet udnævnt til minister i regeringen derovre. Han sagde: »Hvad der er godt for General Motors, det er også godt for USA.« Interesserne falder sammen. Jeg tolker den udtalelse, der faldt, sådan, at hvad A. P. Møller gør, det er godt for Danmark; det lader sig ikke rigtig skille ad, de danske interesser og A. P. Møllers interesser.

Jeg tror under alle omstændigheder, at man også må fastslå, at hvad A. P. Møller har gjort, det har også været til gavn for firmaet A. P. Møller. Jeg tror nok med et almindeligt kendskab til det, som jeg ikke må kalde profitdannelse, men så skabelse af fortjeneste, som er nødvendig, for at store firmaer kan overleve, at det har været den afgørende ledetråd for firmaet A. P. Møller, dette at være til gavn for sig selv. Så kan det godt være, det i nogle tilfælde også var til gavn for Danmark, men det må til syvende og sidst være noget sekundært.

Hele diskussionen omkring både olieresourcerne og naturgasressourcerne i Nordsøen er ført igennem mange år ud fra to forudsætninger. For det første, at der nok egentlig ikke var ret meget olie og naturgas i Nordsøen. Når det nu bliver sagt, at man ikke på noget tidspunkt har kunnet klandre DUC for at have misligholdt sine eneretsbevillinger osv., så synes jeg nok, det er tankevækkende, netop i forbindelse med spørgsmålet om ressourcernes omfang i Nordsøen, at det hele tiden har været regeringen og et af regeringen ansat særligt rådgivningsorgan, som har skullet påpege større ressourcer end dem,

som DUC var villig til at erkende at der fandtes i Nordsøen. Det har hver gang vist sig, at det af regeringen ansatte rådgivningsorgan havde ret. Nogle år efter, i nogle tilfælde nogle måneder efter, har DUC måttet erkende, at det havde ret, og har måttet revidere sine egne tal opefter.

Hvis vi kun havde haft DUCs og altså firmaet A. P. Møllers tal at rette os efter, ja, så ville vi være kommet til den konklusion, at der kun var meget begrænsede ressourcer i Nordsøen. Nu har vi altså oplysningerne fra et andet – i øvrigt amerikansk – firma. Jeg håber da ikke, at de ærede borgerlige ordførere drager det amerikanske ekspertfirmas ord i tvivl. Ressourcerne er langt mere omfattende, og i de allerfleste tilfælde har DUC måttet revidere sine tal opefter i overensstemmelse med det pågældende amerikanske rådgivningsfirmas udtalelser.

Det er den første forudsætning, under hvilken man har ført debatten om Nordsøressourcerne, nemlig at der nok ikke er ret meget derude. Det er det indtryk, DUC har søgt at skabe, det kan man ikke komme bort fra.

En anden forudsætning, under hvilken debatten er blevet ført, har været, at det har været en slags opofrelse fra A. P. Møllers og senere DUCs side, at man overhovedet er kommet i gang med boringer og søgen efter olie og naturgas. Det er udtryk for en selvudslettende opofrelse, det er noget, som der egentlig ikke har været de store økonomiske interesser i. Det er naturligvis noget sludder. Der har fra første færd været økonomiske interesser heri, og det ser da også ud til, og har set sådan ud igennem de sidste år, at de investeringer, der er foretaget på et par milliarder kroner, vil betale sig mængfold, efter alt at dømme omkring en halvtredsindstyvefold, og det kan vel nok siges at være en ganske god forrentning for investeringerne.

Man har her rejst spørgsmålet om fordele og ulemper ved en ekspropriation af Nordsøgassen, og ministeren er uvillig til at gå ind i den diskussion. Det vil jeg i og for sig beklage, og jeg vil da godt sige til nogle af de ordførere, som har været helt forargede over det, at når der tales om ekspropriation i dansk forfatningsmæssig forstand, nå ja, så er det ekspropriation mod fuld erstatning, det er i henhold til grundlovens § 73. Det er altså klart, at i givet fald, hvis samfundet ekspro-

[Gert Petersen]

prierer disse ressourcer i Nordsøen, så må der også betales en erstatning for ekspropriationen. Det, som man kunne have ønsket at få drøftet, var, om denne erstatning ville blive af en sådan størrelse, at det ikke kunne betale sig for staten at ekspropriere ressourcerne. Der er meget, som tyder på, at selv med en ganske omfattende erstatning ville det i meget høj grad kunne betale sig for staten at ekspropriere de pågældende ressourcer.

Personlig kunne jeg godt have forestillet mig, at forespørgslen var blevet formuleret lidt anderledes, om jeg så må sige lidt bredere, så den ikke kun gik på spørgsmålet om ekspropriering. Jeg synes, man har gjort det for let for ministeren og også for nogle af de andre ordførere at komme uden om problematikken, for der var også andre ting, der kunne gøres. Men jeg har ikke det mindste imod, at man også fokuserer på spørgsmålet om en ekspropriering. Der var også andre ting, der kunne gøres.

Udgangspunktet må under alle omstændigheder være – det synes jeg den socialdemokratiske ordfører erkendte, og den erkendelse er nok værd at lægge mærke til – at den koncession, som blev indgået i 1962, det var en dårlig koncession. Den socialdemokratiske ordfører brugte ikke så stærke ord, men det lå helt klart og tydeligt i det, hun sagde, at det var ikke fra et samfundsmæssigt synspunkt nogen god koncession. Jeg vil godt føje til, at når man taler med folk, som har forstand på disse sager, så fortæller de én, dels at det er den elendigste koncession, som nogen stat har indgået – der findes ikke den bananrepublik nogetsteds i verden, som ville indgå så elendig en koncession som den, Danmark indgik i 1962 – og dels at man i de internationale olie kredse faktisk morer sig meget over den. Den er en kilde til morskab, denne koncession, som blev indgået i 1962. Derfor synes jeg nok, at spørgsmålet om genforhandling af koncessionen, spørgsmålet om ændring af den, må sættes på dagsordenen, enten det nu skal dreje sig om en ekspropriering, eller det kan dreje sig om indførelse af særlige afgifter på naturgassen eller en statslig deltagelse i udvinding af naturgassen. I begge de sidste tilfælde vil der ikke være tale om, at man ophæver eneretsbevillingen, men at man ændrer dens karakter, sådan at den bliver mere i overensstem-

melse med samfundets interesser. Jeg vil godt gøre opmærksom på, at de aftaler, som andre Nordsølande indgik med forskellige selskaber om udnyttelse og koncessioner, er aftaler, som langs ad vejen er blevet ændret under hensyntagen til de nye muligheder, som opstod også for uforudset merfortjeneste fra de pågældende firmaers side.

Så det vil ikke være så sensationelt og utroligt, om den danske stat skulle kræve sådanne genforhandlinger af koncessionens indhold, genforhandlinger, som enten kan gå på en ekspropriering – jeg ved ikke, om man kan kalde det en genforhandling, det skal jeg indrømme – eller også kan bevæge sig inden for et snævrere felt, f. eks. i form af en statslig deltagelse i udforskning og udnyttelse af ressourcerne i Nordsøen – og her er det først og fremmest naturgassen, vi taler om – eller, og det kræver måske endda ikke særlige genforhandlinger, men kan gennemføres ved en ensidig handling fra statens side, pålæggelse af en særlig afgift af det, som udvindes i Nordsøen.

Sådan nogle ting må vi overveje, sådan nogle ting må vi drøfte, og jeg tror ikke, at lejligheden er inde til den store drøftelse netop nu, men ministeren kan være helt overbevist om, at når vi kommer frem til det nye folketingsår, vil sådanne drøftelser trænge sig på, og de vil blive gennemført. Vi kan ikke bare affinde os med, at koncessionen er, som den er, den elendigste koncession, som overhovedet er sluttet med olieselskaber fra nogen stats side. Der må ske noget på disse områder, og især i betragtning af det vældige behov for energiressourcer, som har vist sig i 1962, og i betragtning af de meget, meget store og fra alle sider i 1962 uforudsete økonomiske fortjenstmuligheder, der er knyttet til Nordsøenergiressourcerne, må denne sag tages op på ny. Og selv om man ikke kommer til en konklusion i aften, så er det helt givet, at sagen vil blive taget op i det nye folketingsår. Ministeren må altså bekvemme sig til at indse, at denne debat ikke er sluttet med den diskussion, vi har her og nu.

Ib Nørlund (DKP):

Lige så betydningsfuldt dette emne er, lige så skæve er i og for sig de betingelser, hvorunder vi diskuterer det nu. Ministerens redegørelse har sandt at sige ikke givet et grund-

[Ib Nørlund]

lag for at gøre denne diskussion bedre. Det er jo i sig selv sigende og er måske det, man mest får ud af denne debat, hvordan nu, hvor vi her nærmer os de kolde og tunge dele af dansk kapitalisme, gitteret går ned, hvordan hr. Maisted stiller sig op og vifter med Dannebrog til ære for A. P. Møller, hvordan hr. Johan Philipsen kommer og siger, at ministeren ikke skal slippe godt fra, hvis han vil angribe disse interesser. Endelig kommer hr. John Winther og hr. Langsted og siger: her skal der ikke diskuteres. Mon ikke det er det mest sigende, vi får ud af denne her debat?

Vi har fra vores side ofte fremhævet betydningen af en nationalisering af energisektoren, vi har fremsat forslag om det, og i debatten for nylig om investeringerne har vi igen været inde på de ting. Jeg skal ikke over for den store forsamling prøve at gentage disse argumenter, men bare sige, at vores stilling er dels begrundet i fundamentale og principielle opfattelser, at energiforsyningen er en så afgørende ting i moderne samfund, at det naturligtvis er et ønskeobjekt for privat spekulation. Det forstår monopolerne, derfor lægger de sig på det. Det eneste virkelige svar dertil er en nationalisering af energisektoren.

Men den anden side af sagen er også, at udviklingen gør det mere og mere påtrængende nødvendigt, og jeg vil tro, at også regeringen engang bliver nødt til at lukke lidt mere op for posen og gøre sig klart, at den er nødsaget til at gribe ind over for den måde, som energisektoren ofte mishandles på af de store kapitalistiske interesser.

Nu drejer det sig her specielt om Nordressourcerne. Jeg tror, at hvis ministeren havde talens fulde brug, om jeg så må sige, kunne han jo nok finde forskellige erfaringer i den periode, hvor eneretsbevillingen har eksisteret, som netop viser, hvordan monopolerne har brugt deres magt i den periode.

De blev skubbet ind i det, som ministeren for øvrigt meget bemærkelsesværdigt fremhævede, af nationale grunde, men denne nationale fjerpryd, den kom jo bare til at åbne for oliemonopolernes cowboys.

Man fik jo under hele udviklingens forløb afgørende betingelser afsvækket og en statslig deltagelse sat ud. De klemte hårdt, de monopol. Først gik det mest på, at man havde ulyst til at finde virkelige ressourcer; man

sagde, at det kunne vente, og skubbede det ud. Så havde man hele perioden, hvor man benægtede muligheden af en gasudvinding i Nordsøen. Alle de dér ting var jo noget, der passede ind i ganske bestemte private økonomiske spekulationer.

Der kommer jo den ting med ind i eneretsbevillingshistorien, at den jo også giver DUC retten til at vurdere, om et gasforetagende er tilstrækkelig rentabelt til at sætte produktion i gang, og retten til at være ene-besluttende, om udvikling bør foretages. Det er jo kun i kraft af et pres fra den offentlige mening, støttet på kontrolkonsulenterne, at man har fået DUC til at indrømme, at gasseressourcerne var betydeligt større, end de selv påstod. Der var jo en overgang, hvor de brændte eller ville brænde det hele af. Da måtte man jo tage et slagsmål, hvor fhv. højesteretspræsidenter og andre mærkværdigheder blev mobiliseret for at køre videre med tingene.

Nu kan man se, hvordan tilbøjeligheden til at sælge al gassen til Vesttyskland også kommer til at spille ind i problemet om prisen. Derfor mener jeg, at det vil beskæftige ministeren i en ikke fjern fremtid, især spørgsmålet, om man har ret i at udlægge eneretsbevillingen sådan, at priserne skal være bestemt af det, som man kan få tilbudt fra anden side. Det vil give en hel del problemer, ikke mindst for en regering og for en stat, som jo beskæftiger sig med offentlig investering af den art, som vi snakkede om for nylig.

Det eneste, ministeren i og for sig har sagt, er, at man vil ikke ændre noget. Jeg har bemærket, at ministeren faktisk ikke har nævnt en eneste ulempe ved at foretage en nationalisering – og det kan jeg da godt forstå – men bare har henholdt sig til, at man skal stå ved aftaler. Da er det jo rigtigt, som der er blevet hentydet til, at sådanne aftaler jo for andres vedkommende – det gælder i Østersøen, for Norges aftaler med forskellige firmaer – ikke er mere eviggyldige, end at man har fået ændret dem ganske væsentligt i positiv retning for staten under udviklingens gang. Så kan man da ikke bare sige: her er noget, der ikke kan pilles ved.

Jeg skal såmænd ikke forlænge debatten yderligere. Jeg kunne godt tænke mig at få sagt til hr. Johan Philipsen, som her sagde, at vi er nogle, som ikke kan tåle, at man får

[Ib Nørlund]

fordel af investeringerne, at han repræsenterer et parti, som forleden dag bestred, at offentlige investeringer kunne være til nogen fordel og derfor burde indstilles. Netop en fordel af investeringer i dette foretagende kunne tjene offentligheden vel, hvis det blev anvendt på en anden manér, men den slags selvmodsigelser tæller ikke, når vi her har at gøre med storkapitalens ædlere dele.

Men hvad enten hr. John Winther tillader os at snakke om profit eller ej, kan han regne med, at det vil folk gøre her i landet, og det kommer fortsat til at spille en afgørende rolle i debatterne, og jo mere man understreger, at energispørgsmålene er afgørende for Danmark, des mere bliver, som jeg var inde på forleden dag, også grundlovens bestemmelse om, hvad almenvellet kræver, en kraft i disse debatter, som kun har sin logiske følgeslutning i en nationalisering af også denne del af energisektoren.

Niels Helveg Petersen (RV):

Det er ubestrideligt, at vilkårene for Dansk Undergrunds Consortium er gunstige, indgået, som de er, på et tidspunkt, hvor udsigterne til at gøre olie- og gasfund notorisk var ringe, og hvor ingen andre ønskede at efterforske. Også det radikale venstre vedstår den aftale, der blev indgået. Det radikale venstre kan acceptere, at tiden nu, hvor forhandlinger mellem den danske stat og DUC om priser og leveringsbetingelser står over for deres start, ikke er til en omfattende debat i folketinget om eventuelle fordele og ulemper ved ekspropriation. Det afgørende er nu, at der findes frem til aftaler om priser og leveringsbetingelser, og vi tillader os at gå ud fra som en selvfølge, at disse aftaler får et indhold, der tager hensyn til det danske samfunds berettigede interesser.

Ib Christensen (DR):

Det er retsforbundets opfattelse, at det danske folk bør have ejendomsretten til energiressourcerne i den danske undergrund, herunder vor andel i Nordsøens energiressourcer. Vi fordømmer de urimeligt favorable betingelser, udnyttelsesrettighederne blev afstået på til Dansk Undergrunds Consortium. Det hvilede jo på forkerte forudsætninger, for det første at der var tale om et rent nationalt dansk selskab, skønt 80 pct. er ejet af

multinationale selskaber nu, for det andet, at der nok ikke fandtes så mange ressourcer, om overhovedet nogen. Retsforbundet har ikke medansvar for denne aftale, og der var retsstatsfolk, der fordømte den, allerede da den blev indgået i 1962.

Hvis ikke denne aftale kan genforhandles og ændres så grundlæggende, at koncessionsbetingelserne mindst kommer til at svare til dem, der er gældende i andre landes søterritorier, f. eks. Norges, ja, da er vi positivt indstillet over for, at der eventuelt skrives til en ekspropriation. Vi har ikke megen tillid til, at staten som sådan er bedre egnet til at foretage det egentlige udvindingsarbejde, men vi anser den nuværende koncessionsaftale for helt uacceptabel.

Vi mener, at der selv i den bestående aftale med DUC er et grundlag for en genforhandling, idet det jo har været diskutabelt, om forudsætningerne har været til stede, herunder om udvindingen af olie og gas på et forretningsmæssigt grundlag kom i gang til tiden.

Endelig vil jeg sige, at hvis en genforhandling ikke giver et tilfredsstillende resultat, herunder selvfølgelig også de forhandlinger, der skal være om leveringsbetingelser og priser, og hvis det viser sig, at ekspropriationsvejen ikke er farbar af den ene eller den anden grund, herunder at der måske ikke kan samles flertal for det i folketinget, så er der jo en anden vej at gå, nemlig beskatningsvejen. Intet forhindrer os jo i at lægge en afgift på energiressourcer i den danske undergrund på samme måde, som vi gennem en ejendomsbeskatning inddrager en del af de naturgivne og samfundsskabte værdier på den danske jord.

Handelsministeren (Ivar Nørgaard):

Jeg vil gerne rette en enkelt misforståelse i hr. Wilhjelmets fremstilling, idet den omstændighed, at man har en fond, som modtager udbytter af selskabet eller selskaberne, hvis der bliver nogle udbytter, er ikke, som hr. Wilhjelm hævdede, til hinder for selskabsbeskatningen. Efter almindelige danske skatteregler så vil man naturligvis kunne beskatte selskaberne, men med en selskabsskat, og det gælder, hvad enten det er selskaber med over 10 aktionærer eller under 10 aktionærer. Det, der er problemet med en fond, er, at man

[Handelsministeren]

ikke har regler for, hvordan den skal registreres og aflægge regnskab, og at den heller ikke betaler skat, men at skatten kun betales af udbyttet, når dette udbytte bliver til indtægt for andre, der er skattepligtige. Derfor er vi også interesseret i regeringen i at få kortlagt disse spørgsmål om fonde, der enten selv driver erhvervsvirksomhed eller modtager væsentlige beløb fra erhvervsvirksomheder. Derfor er der som bekendt også nedsat et udvalg, der skal beskæftige sig med det, og som muligvis – sandsynligvis – ender med, at regeringen fremsætter lovforslag. Men det drejer sig altså ikke om selskabsskatten, fordi den bliver betalt, hvad enten det er fonds, privatpersoner eller andre selskaber, der modtager udbyttet fra selskaberne.

Hr. Wilhjelms ville gerne have en nærmere redegørelse for, hvad der egentlig skulle udledes af, at man skal tage hensyn til markedsprisen, når man forhandler. Jeg finder ikke – og det har jeg også haft lejlighed til at give udtryk for i folketingets energiudvalg – det vil være hensigtsmæssigt, heller ikke set ud fra de synspunkter, som hr. Wilhjelms giver udtryk for, at den ene part i forhandlingerne, altså i dette tilfælde staten, giver præcist udtryk for, hvad det er, vi regner med at disse forhandlinger skal ende med. Vi er part i en forhandling, der håber på det bedst mulige resultat, og det vil ikke stille os bedre, hvis vi præciserer, hvad det består i; men mange, der har beskæftiget sig med disse problemer, er fejlagtigt gået ud fra, at vi mere eller mindre automatisk ender med at skulle betale markedsprisen. Det vil jeg gerne retlede offentligheden om, at det er der ikke tale om, og det er ikke på nogen måde hjemlet i aftalen.

Jeg kan fuldt ud tilslutte mig den formulering, som hr. Niels Helveg Petersen gav, at det, der måtte blive resultatet, må være en aftale, som fuldt ud tager hensyn til det danske samfunds berettigede interesser. Det er også det, vi venter nu, hvor vi går ind i forhandlingerne. Men vi tror altså ikke – det vil jeg også gerne sige til hr. Ib Nørhund – at dette med talens fulde brug er noget, som man tjener nogen berettigede danske interesser med at udfolde her. Det er vigtigt, at vi nu går i gang med disse forhandlinger og får det bedst mulige resultat af dem. Jeg mener ikke, det har noget formål i den forbindelse

at drøfte fordele og ulemper ved ekspropriation.

Wilhjelms (VS):

Ja, man er gået noget som katten om den varme grød og har alligevel forholdt sig mest til, om man nu synes, at man skulle gå ind for ekspropriation. Det er jo pudsigt, eftersom vi slet ikke har spurgt om det. Vi har ikke udfrittet regeringen, om den ønsker at ekspropriere eller ikke ønsker at ekspropriere. Vi har ikke udfrittet de radikale eller nogen som helst andre om det spørgsmål, heller ikke socialdemokratiet. Men vi har bedt om at få en debat om fordele og ulemper ved ekspropriation. Jeg synes altså, at det er fantastisk at kunne konstatere, at det ønsker man ikke. Man ønsker ikke, at der i den offentlige debat, der faktisk går om disse ting, herindefra skal kunne bidrages med facts om de fordele og de ulemper, der måtte være ved det.

Dernæst mere konkret. Fremskridtspartiets ordfører, hr. Maisted, var inde på den sædvanlige historie om, hvilken lykke det var, at man havde et konsortium som A. P. Møller her i landet. Vi fik billedet af denne uselviskhed, som af en eller anden grund skal fremstilles hver gang, talen er om A. P. Møller eller Ø.K. eller hvem det nu er. Hvorfor kan man ikke forholde sig en lille smule nøgternt til disse ting? A. P. Møller gik selvfølgelig ind i det, fordi de så interesserne i det. A. P. Møller var selvfølgelig heller ikke så dumme, at de videregav nogle steder 80 pct. og andre steder 70 pct. af eneretsbevillingens rettigheder – det kunne de ikke, men så interesserne i den – til store multinationale olieselskaber uden at få noget som helst til gengæld, sådan som staten gjorde det til A. P. Møller. De tog sig selvfølgelig betalt. Det er jo gode forretningsfolk. A. P. Møller, som man har så ondt af, fordi der her er investeret knap 2 mia. kr. – A. P. Møllers andel har vel været en 400 mill. kr. over 16 år eller 25 mill. kr. om året. Jeg tør tage et væddemål med hvem som helst her om, at det er mindre, end A. P. Møllers koncernen de samme år hvert eneste år har modtaget i indirekte tilskud alene fra skibskreditfonden, for slet ikke at snakke om Lindøboligerne eller om, at de er hovedaktionærer i det stålvalseværk, som kommer her og siger: nu er de nødlidende, ikke sandt, de

[Wilhelm]

tørkeramte hovedaktionærer fra A. P. Møller i stålvalseværket, der nu skal have staten til at træde til.

Men billedet skal af en eller anden grund være dette komplet urealistiske med, at de uselvsk har ofret sig og investeret i noget, som ingen anden turde eller ville osv. osv.

Venstres ordfører, hr. Johan Philipsen, var jo meget kort. Jeg kan da resumere, at det eneste han faktisk sagde, var: »... investering ud af midler, hvoraf Kampmann har fået sin del, lader sig ikke gøre.«

Det synes jeg var en klar konstatering. Det må betyde, at venstre synes, at det er helt fint med manglende fondslovgivning, som gør, at enorme kapitaler og enorme indtægter kan unddrages beskatning. For det er i hr. Johan Philipsens øjne den eneste måde, man kan sikre investeringer på i dette samfund, for investering ud af midler, hvoraf Kampmann har fået sin del, det lader sig ikke gøre. Og investeres skal der jo. Det synes jeg da i hvert fald er rosværdigt, at man siger det ligeså. Man er modstander af selskabsbeskatningen. Man er modstander af aktieudbyttebeskatningen osv.

Jeg tror nok, at formanden tog fejl ved starten, dette er en forespørgselsdebat og ikke en redegørelsesdebat, og taletiden efter forretningsordenen er faktisk 10 minutter ved anden runde. Jeg accepterer, at det i første runde blev skåret ned, men jeg har altså faktisk brug for de sidste 5 minutter her.

Formanden:

Ja, her til mig er det anført, at taletiden i 2. omgang er aftalt til 5 minutter.

Wilhelm (VS):

Ja men ifølge forretningsordenen er det ...

Formanden:

Ja, men hvis man aftaler noget andet, må man rette henvendelse, hvis man vil have mere. Men værsgo, vi har god tid i dag.

Wilhelm (VS):

Jeg har ikke aftalt noget andet.

Hr. John Winther fra det konservative folkeparti sagde, at så længe aftalerne blev overholdt, kunne man i hvert fald overhovedet ikke begynde at snakke om deres æn-

dring eller ekspropriation eller noget i den retning. Men blandt andet, det, vi spørger om, er jo, hvad aftalerne indeholder, og vi har lige hørt handelsministeren, at det kan vi faktisk ikke få at vide. Handelsministeren siger, at det ville ikke være rimeligt, om den ene part i dag begynder at fortolke, hvad der egentlig ligger i den dér formulering om, at ved salgsforhandlingerne vil der blive taget hensyn til markedsprisen på det europæiske kontinent. Vi kunne heller ikke få det at vide i 1976, da disse aftaler blev indgået. Jeg sad selv i det undergrundsudvalg. Da var det også umuligt at få det at vide. Vi kunne heller ikke få det at vide bagefter. Det kunne ethvert medlem her af tinget have forsøgt på, og jeg gjorde det. Dér kunne vi heller ikke få det at vide. Dér fik vi at vide, at hvis man var uenig til sin tid, måtte det afhænge af en domstolsafgørelse.

Men hvad betyder det rent faktisk? Jeg har spurgt ganske præcist: mener ministeren, at denne formulering kan håndhæves fra regeringens side med det indhold, at statens investeringer i søledningen og i hovedtransmissionssystemet eller det offentlige investeringer og de private investeringer i anlæggene rundt omkring skal forrentes lige så godt som DUCs investering derude? Er det den måde, regeringen mener at man vil kunne sige det har været tanken, at markedsprisen på kontinentet skal der tages hensyn til? Man må have gjort sig en eller anden forstilling. Vi er jo nødt til at bore lidt i det dér, for de få steder, hvor denne forestilling skinner igennem, mener man jo noget ganske andet. For når man i en investeringsplanredegørelse kan komme ud med nogle tal, som siger, at gastransmissionssystemet kun har en rentabilitet på 6 pct., mens DUCs investeringer derude bevisligt har en rentabilitet på omkring de 40 pct., så mener man jo faktisk noget ganske andet, medmindre det da bare er et fuldstændigt blålys af et regneeksempel, der står i investeringsplanredegørelsen, og medmindre det er et fuldstændigt akademisk eksempel, et regneeksempel, der står i handelsministerens svar til os i januar, hvor man opererede med disse gaspriser på en 40 øre, som også gav en tilsvarende meget, meget skæv fordeling af de forskellige investeringsrentabilitet.

Der er jo altså simpelt hen tale om, hr. John Winther, at vi spørger: hvad er det

[Wilhjelm]

egentlig, denne aftale siger? Og hr. John Winther siger: så længe aftalen bliver overholdt. Ja men hvad står der egentlig i den aftale? Hvad er det, den betyder? Vi har ikke kunnet få det at vide.

I øvrigt vil jeg sige til hr. John Winthers krav om, at aftalerne skal overholdes, at det blev de jo rent faktisk ikke i 1975. Da blev de jo misligholdt af A. P. Møller. Jeg ved godt, at hr. John Winthers partifælle i det undergrundsudvalg hele vejen igennem støttede A. P. Møller og sagde: de har ikke misligholdt nogen aftaler, og derfor skal staten ikke begynde at blande sig. Man skal ikke føre voldgiftssag, og man skal ikke bestride koncessionen, og A. P. Møller har da ret. Når tidligere højesteretspræsident Jørgen Trolle også siger det, så må de jo have ret. Og de konservative og venstre såvel som alle andre partier undtagen SF og VS i den sammenhæng forfægtede jo A. P. Møllers interesser i den sag. Men det er i dag bevisligt, at den aftale var misligholdt, for det er præcis de samme fund, der dengang allerede var gjort, som DUC i dag må indrømme indeholdt de store mængder gas, som De Goyler og McNaughton allerede dengang sagde. Det er ikke nogle nye fund. Det er de fund, som var dengang, hvoraf man kan slutte et af to: enten er DUC ukvalificeret, eller også er de bevidst upålidelige, når de meddeler sig til handelsministeriet.

Jeg synes egentlig, det er beklageligt, at handelsministeren, som, det vil jeg da gerne sige, på forskellige leder og kanter har rustet sig noget op i det sidste halve år over for DUC, at han forsømmer en sådan lejlighed, hvor han kun bliver bedt om at redegøre for fordele og eventuelle ulemper ved en ekspropriation, til ligesom at gøre opmærksom på, at staten ikke står helt svagt i den forhandling, der ville komme. Det ville have været en udmærket lejlighed her. Men selv om ministeren ikke har villet bidrage til noget sådant, så fatter jeg ikke, man ikke ville. Jeg fatter ikke, at ministeren tror, at danske skatteydere vil finde sig i, at han kommer med en eller anden prisaftale, der gør, at deres betalte naturgassystem kun skal forrentes med 6 pct., mens DUC skal have en forrentning på 40 pct. Jeg fatter ikke, han tror, at danske arbejdsløse vil finde sig i, at regeringen siger, der skal gå 200.000 arbejdsløse af hensyn til betalingsbalancen, mens der ligger

100 mia kr. derude, som man ikke har nogen som helst garanti for kommer til at bedre den danske betalingsbalance. Men det må jo være ministerens ansvar.

Jeg synes alligevel, der er kommet så meget ud af det i dag, fordi den socialdemokratiske ordfører trods alt fik sagt, at der var en grænse for, hvor stor socialdemokratiet kunne tillade at fortjenesterne ude i Nordsøen ville være til private og i meget høj grad udenlandske interesser, og den radikale ordfører fik i det mindste antydning – og mere kan man vel ikke forvente af en radikal – at der også var en grænse for, hvad de radikale ville finde sig i på dette punkt. Retsforbundet har anderledes bekendt kulør, og venstrefløjen har gjort det, og det eneste, handelsministeren i virkeligheden har til støtte for sine prisforhandlinger med DUC, men det skal til gengæld også stå klart, er, at i samme øjeblik regeringen og socialdemokratiet ville finde ud af, at her går grænsen, nu må vi ty til skrappe midler, så ved A. P. Møller, og det ved regeringen også, at så er der faktisk et flertal for det.

John Winther (KF):

Hr. Wilhjelm har jo gjort sig det til en væne fra denne beskyttede talerstol at fremkomme med, kan man vel roligt have lov til at sige, endog særdeles grove angreb og injurier på mennesker, der ikke har en mulighed for at tage til genmæle. Vi har tidligere haft en sag, hvor hr. Wilhjelm benyttede denne talerstol til at rette angreb på navngivne personer. Nu gør han det altså igen, og jeg vil opfordre hr. Wilhjelm til, at de ord, som han brugte her, hvor han taler om bevidst uhæderlighed, vel vidende, at den, han angriber på denne måde, eller det selskab, han angriber på denne måde, altså ikke har nogen mulighed for gensvar, uden for dette folketing at gentage de samme ord, således at det kan få de konsekvenser, sådanne udtalelser bør få.

Maisted (FP):

Ja, det skal også blive kort for mit vedkommende. Hr. Wilhjelm fremhævede, at A. P. Møller-folkene var gode forretningsfolk. Ja, det er fuldstændig korrekt, og det er det, vi har brug for i dette samfund. De mennesker og de medarbejdere, der arbejder inden for den koncern, har været i stand til at op-

[Maisted]

rette titusindvis af danske arbejdspladser, og det, hr. Wilhjelm vil, er at nationalisere al kapital her i landet og så tro på, at de, der er ansat af staten, er i stand til at forvalte disse midler betydelig bedre end f. eks. medarbejderne i A. P. Møller-koncernen.

Al erfaring viser, at det ville være en tåbelig foranstaltning, hvis det danske folk accepterede en sådan ordning. Hvad er overskuddet og midlerne, der er kommet ind i de offentlige kasser, og som har gjort det vanskeligt at drive erhvervsliv her i landet, gået til? De er gået til sociale udbyttere, som reelt aldrig har fremmet noget som helst produktivt i dette land, og de har udelukkende kunnet få deres midler fra virksomheder, der har været i stand til at oprette titusindvis af danske arbejdspladser og har kunnet præstere et overskud – ellers var det nemlig umuligt, at andre var i stand til at overleve.

Derfor ville det være en tåbelig beslutning, hvis det danske folk fulgte VS ved at nationalisere danske virksomheder og alt, hvad der hedder kapital.

(Kort bemærkning).

Wilhjelm (VS):

Ja, jeg skal ikke på en kort bemærkning gå i debat med hr. Maisted igen; det er det samme problem, vi tit får lejlighed til at diskutere.

Men til hr. John Winther, som bad mig om uden for denne sal at gentage et udtryk om bevidst uhæderlighed, og som kørte frem med tidligere eksempler på injurier heroppefra: det tidligere eksempel bestod i at citere hr. John Winthers partifælle side op og side ned. At han fandt citaterne ubehagelige, kan ikke falde tilbage på den, der citerer, og han er i stand til – og det fik han at vide i den offentlige debat af tingets formand, ved jeg – når som helst at kunne rejse en injuriersag. Det synes jeg da er helt i orden, men det har han selvfølgelig ikke gjort, for det var citater af hans egne artikler.

Og det, der er tale om her i dag, behøver hr. John Winther ikke at opfordre mig til, for jeg har sagt præcis det samme uden for denne sal for længe siden, nemlig da DUC-rapporten kom. Nu sagde jeg ikke »bevidst uhæderlig«, jeg sagde »bevidst upålidelig« – ikke fordi det gør nogen forskel, men bare for at være præcis. Og selvfølgelig rejser A.

P. Møller ikke nogen injuriersag om det, for det kan de ikke.

Det, der blev sagt både dengang og nu, er, at den nye DUC-rapport viser, sammenholdt med hvad DUC sagde i 1975, at enten er DUC ukvalificeret, eller også har det optrådt bevidst upålideligt. Og det er der ingen der kan bestride, for de har ud fra de samme fund i de to år, der er gået, indrømmet, at De Goyler og McNaughtons' vurderinger af disse fund var korrekte og deres eget var forkert. Derfor er der selvfølgelig ingen, der kan rejse injuriersag eller noget som helst på, at man konstaterer: enten er de ukvalificerede, eller også er de bevidst upålidelige. At hr. John Winther vælger, at det må være det sidste, må blive hans sag. I øvrigt vil jeg godt sige, at efter mit kendskab og mine erfaringer med det pågældende konsortium, plejer de ikke at ty til injuriersag eller den slags, hvor man kan forsvare sig; de plejer at hyre en hr. Hans Hetler, der skal skaffe undersøgelser på folk.

Formanden:

En videre debat vil vinde ved mere moderate udtryk.

Maisted (FP):

Er det ikke sådan, hr. Wilhjelm, at al det baggrunds

Formanden:

Man bør ikke stille spørgsmål til medlemmer, der har opbrugt deres taletid.

Maisted (FP):

Nej.

Så må jeg rette spørgsmålet til ministeren: er det ikke sådan, at alt det baggrundsmateriale, regeringens amerikanske eksperter har haft til at foretage sine beregninger, har de redeligt fået fra DUC?

Handelsministeren (Ivar Nørgaard):

Jeg kan ganske kort sige, at tilsynet og vore rådgivere, det amerikanske konsulentfirma De Goyler og McNaughton, har dels brugt det materiale, som man har fået stillet til rådighed fra DUC, og dels foretaget selvstændige undersøgelser og analyser.

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet:

Betænkning over forslag til lov om ændring af lov om tipning. (Af Ellemann-Jensen m.fl.). (Lovforslag nr. L 225).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Kulturudvalget har afgivet:

Betænkning over forslag til lov om visse foranstaltninger imod tyveri fra statens samlinger. (Lovforslag nr. L 251).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Miljøudvalget har afgivet:

Betænkning over forslag til lov om genanvendelse af papir og drikkevareemballager samt begrænsning af affald. (Lovforslag nr. L 156).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Erhvervsudvalget har afgivet:

Tillægsbetænkning over:

Forslag til lov om ændring af patentloven. (Lovforslag nr. L 119).

Forslag til lov om ændring af lov om hemmelige patenter. (Lovforslag nr. L 120).

Eksemplarer vil blive omdelt.

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

Udv. om offentlige arbejder (26/5 78):

Udtræder: Jeppe Kristensen

Ny stedf.: Ellemann-Jensen

Retsudvalget (26/5 78):

Udtræder: Tove Jørgensen

Nyt medlem: Ib Nørlund

Kulturudvalget (26/5 78):

Udtræder: Bollmann

Ny stedf.: Ingolf Knudsen

Retsudvalget (26/5 78):

Udtræder: Ib Nørlund

Nyt medlem: Tove Jørgensen

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 30. maj kl. 12.00.

Angående dagsordenen henviste formanden til den i salen opslåede dagsorden.

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste formanden til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 20.24
